

У познатом Извештају Хелсиншког одбора за људска права (2007) српско правосуђе је оптужено да "опструира" и "заташкава" српске злочине у недавним ратовима (стр. 486). Као да се у Србији никада није догодило суђење за отмицу у Сјеверину, или за стрељање код Трнова? И као да починиоци у Србији никада нису осуђени на максималне казне затвора од по 20 година? Насупрот томе, у овом извештају, хрватско правосуђе поштеђено је таквих квалификација, а хрватска држава означена као држава на коју, по "демократизованости" и "европеизованости", Србија има да се угледа.

Ова препорука – да се Србија, у свом суочавању са ратним злочинима, угледа на Хрватску – доиста је лицемерна. Замислите, рецимо, да је у околини Ниша постојао затвор-логор, које нису држале паравојне снаге, већ званична српска држава. Замислите да је тај државни затвор постао симбол патолошког иживљавања над Хрватима, војним и цивилним заробљеницима. Замислите да је, приликом тих бестијалности, преко 40 Хрвата убијено. Замислите да је, такође, у близини Београда постојао затвор-логор у коме су ухваћени Хрвати, најчешће цивили, систематски мучени, а Хрватице систематски силоване. Замислите да је Србија са своје територије, за пар дана, протерала 200.000 Хрвата. Замислите да је за онај нишки логор организовано суђење, после кога су злочинци ослобођени кривице. Па још једно, после кога су злочинци добили само по шест до осам година затвора. Замислите да за онај београдски логор још нико није одговарао – као да није ни постојао! И, наравно, замислите да се онај дан, дан истеривања Хрвата, у Србији слави као државни празник.

Шта би онда било? Шта би тек онда причали не само Хелсиншки одбор, већ и наши пријатељи из САД и ЕУ? Сигуран сам да би Србија, у том случају, била под колективним бојкотом западних земаља и да би била неколико светлостних година удаљена од чланства у ЕУ. Сигуран сам да, у том случају, Хрватска не би желела да погледа не само српску робу (као што је иначе и не гледа) или српски капитал (као што га иначе презире). Она не би желела да има икаква посла са било којим српским политичарем или дипломатом, док се читава ствар не реши. Сигуран сам да би хрватска јавност у танчине знала не само шта се дешавало у београдском или нишком логору, већ да би знала и наизуст имена свих логорских заповедника и стражара. И сигуран сам да би сваки хрватски дипломата приликом сваког међународног сусрета помињао ове

логоре и захтевао да Хашки трибунал сместа покрене поступак за кажњавање његових управника и налогодаваца.

Али, пошто је ситуација обрнута... Хајде, дакле, да обавимо мали квиз знања. Да ли знате име крвавог управника Лоре, чија се сатанска машта у изналажењу нових начина бола и понижавања може поредити вероватно само са демонима из Јасеновца? Не знате? Да ли знате да је тај човек још увек на слободи и да није приведен правди? Не знате? Да ли случајно знате име оног логора, крај Загреба, у коме су се дешавале сличне ствари као и у Лори, али и још неке, попут јавног силовања жена у кино-дворани, пред ужаснутим заточеницима? Не знате? Да ли знате име макар једног хрватског логора у Босни и Херцеговини, у коме су, такође у последњем рату, Срби мучени и убијани? Не знате?

Знам да људи беже од страшних ствари. Знам да људи не желе, мучна и тешка сећања. Знам да сви желимо да заборавимо зло. Али, није ли нас искуство научило да зло треба запамтити, како се не би поновило? И да зло треба казнити, да се не би опет догодило? Наша пословична лакомисленост и плиткоумље, у односу на зло, можда су злокобни наговештај да ће нам се зло поново десити. И да ћемо опет бити збуњени ако нас нека суседна држава, пошто претходно протера све Србе, оптужи пред међународним судом због "агресије" и "геноцида".

Зато, хајде да нешто научимо. Тај дични заповедник Лоре, тај церемонијал мајстор пакла који је још увек негде на слободи, зове се Томислав Дуић. Ако вас занимају његова "дела", постоји опширан документ нашег Комитета за прикупљање података о извршеним злочинима против човечности и међународног права. Тај документ има 165 страна и данас се лако налази на адреси www.slobodan-milosevic.org/documents/reports/Serbian/LORA.htm

Документ износи исцрпна сведочења преживелих жртава мучења. Начини мучења укључивали су: свакодневно и свакодневно батинање затвореника гуменим цревима, безбол палицама и ланцима; тортура струјом ("телефонирање у Србију"); присиљавање затвореника да по три дана и ноћи стоје; држање затвореника по целу ноћ у бурету са водом; гашење цигарета по телу, глави и устима затвореника; ускраћивање затвореницима хране и воде; чупање или бријање "на суво" браде затвореника и потом присиљавање затвореника да исту поједе; присиљавање затвореника да једу фекалије; присиљавање затвореника да један јаше другог који хода четвороношке и да се тако тркају; присиљавање затвореника да се међусобно ударају док један другом

не избију зуб; присиљавање затвореника да по цео дан гледају у сунце; присиљавање затвореника да улазе у кућице за псе и да лају, или да се четворношке јуре "као пас и мачка"; присиљавање затвореника да голи леже на ужареном бетону у дворишту по сунцу цео дан; бацање комада хлеба међу гладне затворенике који се отимају четворношке као пси; убацивање сузавца у ћелије; присиљавање затвореника да једу туцани камен и песак; присиљавање затвореника на јавно вршење међусобних сексуалних односа, перверзија, лизања чмара, хомосексуалних односа и мастурбације; увлачење руке чувара у анални отвор затвореника у циљу "тражења четника" у његовом телу, итд.

Постоји један исказ сведока 259/96-6, за који се човек једино може надати да није истинит и да је производ лудила које је наступило од мучења. У том исказу реч је о убиству заробљених бораца никшићког корпуса, за које се претпоставља да су Лука Газивода, Ратко Симовић, Душан Баровић и Лука Ађић. "Једно вече, око пола ноћи, Тома Дујић

, који је изгледа имао посебан пик према мени, извео ме је из моје ћелије и одвео у другу просторију. Тамо сам затекао пет мушкараца(...). Ови људи су били толико измрцварени, поломљених руку и ногу да је то на мене оставило снажан утисак, а овај приказ никад нећу заборавити. Свима су биле уши одсечене, колико се сећам али ми се чини да је само једном од њих остало једно уво. Они су били поређани по поду, неки је био наслоњен на зид, а неки су били у полулежећем положају. (...)Затим су почели да кољу једног по једног. (...)Био сам у очајном положају и сада ми није јасно како сам све ово могао да издржим и поднесем јер сам очекивао да и мене закољу сваког тренутка. У том је наишао један човек који вероватно припада руководећим људима који се очигледно згрозио овим приказом и рекао им да је доста клања и зар им није мало(...). Обратио се мени и питао ме из које сам ћелије и наредио им да ме тамо одведу. Све ово је чинио Тома Дујић са четворицом људи из затворске страже, један од њих је Муса".

Посебно је жестоко мучен свештеник П. З. из Купреса, али о појединостима тог мучења одвратно је и писати и читати. Уз управника Дујића, "имагинцијом" су се истицали и други стражари, попут Анђелка Ботића. "Он би одвојио 10-12 затвореника", прича сведок 111/95-2, "и наредио им да се ухвате за руке, руке првог и задњег би спојио кабловима, а затим пуштао струју. Уколико би неко од затвореника прекинуо ланац, био би кажњаван батинама или би био теран да другог затвореника носи на леђима и трчи у круг". Бол од струје овако описује сведок 467/94-8: "Што брже окреће ручицу струја је јача, а максимум је 110 V. На први поглед рекло би се да није јака у односу на напон у домаћинству. Испочетка ме повремено пецкало и чинило ми се да могу поднети, али када је то постало дуже и јаче, постало је неподношљиво. Струја прожима тело, очи се крећу, скоро да губим свест. Глава хоће да прсне и мимо вољње крик се отме из уста. А они не дају да се галами. За ућуткивање је метод: шака соли у уста. Не смеш испљунути, а горчину не смеш прогутати. Нагриза одмах жедно грло, доводи до лудила, а касније навали крв на уста".

У Лори је било и нешто заточених жена, међу њима и девојчице од 10 година (сведок 234/95-6). Можемо само претпоставити шта им се тамо дешавало (пошто се у овом документу износе само сведочења заточених мушкараца). Ипак, и из постојећих сведочења види се каква је била њихова судбина. Чак су и затвореници били присиљавани да их силују (сведок 420/95-2). Некада су заточенице служиле само за провокацију. "У више наврата су ноћу доводили српске девојчице", прича сведок 259/96-6. "По изгледу се видело да су биле злостављане и уплашене. Кад би их довели, нас су постројавали и питали ко ће са њима да има полни однос. Било како да смо поступили доживљавали смо страшне батине. Ако би неко рекао да хоће да има полни однос са њима, бесомучно су га тукли, као и онога ко то није хтео, а свако је морао да се изјасни о томе".

Право место за мучење жена, међутим, био је логор-затвор Керестинец, крај Загреба. То је онај логор за који мало ко у Србији зна, а због кога у Хрватској још увек нико није процесуиран ¹.

Да су се тамо дешавале готово једнако страшне ствари као и у Лори (премда краће време), сведоче извештаји поменутог државног Комитета за прикупљање података о злочинима против човечности (такође постоје на адреси www.slobodan-milosevic.org/documents).

Након размене, у Београду је, на ВМА, вршен преглед заточеника и заточеница из Керестинца, и узимане су њихове изјаве. Стручњаци су констатовали не само последице најгорег физичког насиља, већ и да се, као и у Лори, "физичко и психо-социјално злостављање жртава карактерише анималном мржњом према жртвама, садизмом до степена бестијалности, суровошћу екстремних размера" (1. извештај Комитета) ². Мушкарци су у Керестинцу нарочито мучени у тзв. црној соби, То је била просторија обојена у црно, са једном црвеном сијалицом. У ту просторију су, рецимо, једном довели шесторицу заточених Срба. Поставили су их око стола и присиљили их на "руски рулет". Стражар је ставио на сто револвер, пошто је у њега, пред свима, ставио метак. Завртео га је у круг. Цев се зауставила испред заточеника кога су звали Србислав. Он је морао да окида пет пута у своју главу. Али, није било пуцња. Када је требало да опали и шести пут, окренуо је пиштољ у правцу стражара и повукао ороз. Али, метак није био прави. Чувари су се ражестили. Везали су јаднику ноге лисицама и протурили око лисица конопац. Подигли су га увис, тако да је висио главом на доле. Зањихали су га, док се клатио, тамо и овамо, боли га бајонетом. Са њега је капала крв, а испод се створила локва. На крају је један од стражара пришао несрећнику и ножем му пререзао врат. После тога присутне затворенике, међу којима је био и саслушани сведок, натерали су да лижу његову крв и тако очисте просторију (3. Извештај)

³

Специјалност Керестинца је било јавно силовање заточеница. "Затвореници су вођени у биоскопску салу да гледају како се стражари иживљавају над Српкињама. Саслушани сведок је три пута вођен у ову салу да гледа силовање Српкиња. Сваки пут би стражари одвојили по пет жена које су пред затвореницима силовали" (3. Извештај) [4](#). У овим документима постоји и сведочења жена. "Млађе жене су често одводили у току ноћи из овог логора за Србе и враћали их после 4-5 часова. Те жене су причале да су биле силоване и да су то над њима чинили по два до три полицајца. У ноћним часовима стражари су улазили у затворске собе и терали затворенице да се скину голе, а потом да играју и они су то називали `луди плес`. При томе су их ударали бичевима по голом телу и смејали се. Тако су морали да играју по 3-4 часа. То се обично дешавало у раним јутарњим часовима. После игре терали су их да иду на туширање, којем су присуствовали стражари и при том пуштали час врелу, час хладну воду" (4. Извештај) [5](#)

Коначно, треба знати да су се слични злочини дешавали и у другим хрватским логорима, не само по Хрватској, већ и по БиХ. Међу њима се по злу гласу нарочито истицао логор Дретељ (код Чапљине). Логор је био смештен у бившем војном складишту, у чијем кругу се налазила управна зграда са неколико хангара. У Дретељу је мучено преко двеста Срба (140 мушкараца и 80 жена), од којих је један број и убијен. "Свакодневна силовања и, уопште, сексуална иживљавања над Србима и над Српкињама", стоји у извештају, "уз несхватљива понижавања, готово немогуће смештајне и хигијенске услове, и изгладњавање, била су у функцији етничког чишћења Срба из дела Херцеговине у коме се логор налазио и у функцији вршења геноцида над њима"

[6](#)
. То сексуално понижавање изгледало је, рецимо, тако што су "једну Српкињу – логораша, коју је силовао већи број стражара и другог особља логора, једном приликом извели голу, на месту где је било око 30 војника и натерали је да лежећи на земљи гумену палицу ставља себи у вагину (доказ изјаве сведока бр. 221/94-11, 295/94-1, 313/94-2, 314/94, 445/94-1, 445/94-15, 445/94-23, 445/94-38, 445/94-39, 434/95-3, 674/95-1, 84/96-3 и 364/96)"

[7](#)

За злочине у Дретељу опужен је једино муслиман Мирсад Репак (и то у Норвешкој, у коју се био склонио). Сви остали хрватски злочинци и даље су на слободи и против њих се још увек не води никакав поступак. Нити у Босни, нити у Хрватској – а о Хашком трибуналу да и не причамо!

Сви смо заборавили ове некажњене злочине и препустили се потрошачком и

евро-интеграцијском "помирењу". Али, онда нас је, у лице, ударила хрватска тужба за геноцид. Пошто се ипак неко сетио да одговори контратужбом, почели смо да пребирамо по сећању - "а за шта нам је, оно беше, Хрватска крива?". Тако смо се сетили да за Керестинец још нико није одговарао, да је за Дретељ окривљен само човек који се затекао у Норвешкој, да су крвници из Лоре добили само половичне казне, а да је главни тамошњи крвник још увек у бегству. Ако је Дретељ и био паравојни логор, Лора и Керестинец су били хрватски државни затвори. Злочини у њима су били могући само као део једног духа, једне политике.

Та политика и тај дух, на срећу, у Хрватској више, у тако екстремној форми, не постоје. Али, погледајте коментаре који су читаоци интернет издања "Слободне далмације" оставили уз вест, од 18. новембра, да се предао Јосип Бикић, један од стражара из Лоре који је био у бегству

8
. Већина коментатора не само да има извесног разумевања за оно што се у Лори дешавало, већ се могу прочитати и искази типа: "тада је било ратно стање, а у рату је све допуштено", "то нису били цивили, то су били терористи", "жао ми је што нисам старији, радо бих им се придружио у Лори и са гуштом тукао оне који су наше Хрвате нападали, тукли, убијали" и "ако сте их и тукли, нека сте, заслужили су". Оваква размишљања показују да би поново могли да нам се догоде и Лора, и Керестинец, и Дретељ. Зато је нужно не заборавити. Зато је нужно бити упоран и захтевати да злочинци буду пронађени и кажњени. То треба да је задатак дугорочне политике једне озбиљне државе. Да ли је сазрело време да Србија, после свих својих лутања, то најзад и постане? И да, док систематски проналази и кажњава своје злочинце, никада не заборави да то исто, систематски и у свакој прилици, захтева и од других?

Печат, 28. новембар 2008, бр. 40, стр. 30-33.

1. <http://www.politika.rs/rubrike/Svet/Strava-u-logoru-Kerestinec.sr.html> [^]
2. <http://www.slobodan-milosevic.org/documents/reports/Serbian/1-IZV.htm>

[
^
_]
3.

<http://www.slobodan-milosevic.org/documents/reports/Serbian/3-IZV.htm>

[
^
_]
4. Исто.
[

[
^
]
5.

<http://www.slobodan-milosevic.org/documents/reports/Serbian/4-IZV.htm>

[
^
]
6.

<http://www.slobodan-milosevic.org/documents/reports/Serbian/DRETELJ.htm>

[
^
]
7. Исто.

[
^
]
8.

<http://www.slobodnadalmacija.hr/Crna-kronika/tabid/70/articleType/ArticleView/articleId/30564/Default.aspx>

[
^
]